



10.3.2020

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

Sosiaali- ja terveystoimialan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Mari Holopaisen aloitteeseen koskien kotihoidossa olevien ikäihmisten aktivointia

HEL 2019-010687 T 00 00 03

Sosiaali- ja terveystoimiala antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Mari Holopaisen aloitteesta koskien kotihoidossa olevien ikäihmisten aktivointia.

Helsingin strategiana on helsinkiläisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveys- ja hyvinvointierojen kaventuminen. Tavoitetta edistävät Helsingin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) -ohjelma ja liikkumisohjelma. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma (Stadin ikäohjelma) kokoaa osaltaan eri toimenpiteitä ikääntyneiden palveluissa.

Kotihoidon asiakkaan aktivointi

Kotihoidon asiakkaille tehdään palvelu- ja hoitosuunnitelma, jossa sovitaan asiakkaan kotihoitopalvelun sisältö, lisäksi sovitaan miten omaiset tai läheiset osallistuvat asiakkaan kotona asumisen tukemiseen. Suunnitelmassa huomioidaan myös asiakkaan virkistys ja aktivointi. Kotihoidon asiakkaan aktivoinnin suunnitteluväline on kotihoidon liikkumissopimus. Liikkumissopimuksen tavoitteena on, että asiakas pystyy elämään sujuvaa arkea kotona. Liikkumissopimuksessa sovitaan toiminnalliseen arkeen tähtäävät tavoitteet ja tehdään yhdessä konkreettinen suunnitelma. Sen toteuttaminen tarkoittaa mm. lihasvoimaa vahvistavaa harjoittelua, arkiliikkumiseen kannustamista sekä kodin ulkopuolella asiointia ja harrastamista. Liikkumissopimus kirjataan osaksi hoitotyön suunnitelmaa.

Palvelutarpeiden kartoittamisen yhteydessä selvitetään myös asiakkaan liikkumisen edellytykset kodin ulkopuolelle; onko asiakkaalla mahdollisuus käyttää joukkoliikennettä tai mitkä mahdollisuudet asiakkaan omaisilla ja läheisillä on antaa kuljetus- tai saattoapua. Lisäksi selvitetään asiakkaan mahdollisuudet hakea kuljetuspalvelua tai liikkumisen tukea.

Seniorikeskukset ikääntyneille helsinkiläisille

Helsingissä toimii tällä hetkellä kymmenen seniorikeskusta ja yhdeksän palvelutaloa eri puolilla kaupunkia, palvelutalot ovat hallinnollisesti seniorikeskusten alla. Seniorikeskuksessa voi osallistua tuettuun ryhmätoimintaan (sosiaalihuollon ammattilaisten vetämät ryhmät), vertaistuel-



10.3.2020

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

liseen ryhmätoimintaan, harrastustoimintaan, erilaisiin tilaisuuksiin tai retkille tai toimia vapaaehtoisena. Lisäksi kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan liikuntapalvelut järjestää seniorikeskuksissa liikuntaryhmiä ja kuntosalitoimintaa ikäihmisille. Seniorikeskuksista saa sosiaaliohjaajan palveluohjausta ja -neuvontaa ja niissä voi syödä lounaan. Osa kotihoiton asiakkaista käyttää seniorikeskusten palveluja omatoimisesti.

Virkistystoimintaa kotiin

Kotihoidon asiakkaat kaipaavat erilaista toimintaa: osa haluaa virkistyä kotonaan, osa taas kaippaa sosiaalisia kontakteja kodin ulkopuolelta. Osa asiakkaista ei jaksaa osallistua kodin ulkopuolisiin tapahtumiin. Helsingissä kotihoitoa tarjotaan henkilöille, joilla on erilaisia sairauksia ja toimintakyvyn vajavuutta kuten esim. sängystä ylös nouseminen tai vaatteiden pukeminen.

Seniorikeskuksissa on kokeiltu monenlaisia kotihoidon asiakkaiden virkistysmahdollisuuksien toteuttamisen tapoja. Kuvallisen etäyhteyden avulla toteutettuja ryhmätoimintoja on kehitetty seniorikeskusten ja Palvelukeskus Helsingin Contact Centerin kanssa KELPO -projektissa. Kotiin lähetettävä kulttuuritoiminta etäyhteyden avulla on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2019 aikana.

Kotihoidon asiakkaat tulevat seniorikeskuksen toimintaan joko omatoimisesti tai omaisten ja läheisten avulla. Joissain seniorikeskuksissa on ollut kokeiluja, joissa kotihoidon tiimien työntekijät ovat kuljettaneet tiimin autoilla asiakkaita seniorikeskukseen.

Naapuruuspiiritoiminta on uudenlaista, asukkaita aktivoivaa, kaikenikäisille suunnattua ryhmätoimintaa. Naapuruuspiirin voi perustaa kuka tahansa helsinkiläinen. Toiminta tarvitsee tilan ja yhdestä kahteen vapaaehtoista ohjaajaa ryhmää kohti sekä yhteystyöntekijän, joka on kaupungin tai kolmannen sektorin työntekijä. Seniorikeskusten henkilökunta antaa apuaan naapuruuspiirien toimintaan erityisesti toiminnan käynnistämävaiheessa. Tällä hetkellä toimii noin 22 piiriä eri puolilla Helsinkiä. Uusia piirejä on kehitteillä esimerkiksi pohjoisen ja kaakkoi-sen suurpiirin alueella. Yhdessä naapuruuspiirissä toimii noin 5 - 15 osallistujaa ja 1 - 2 vapaaehtoista.

Joukkoliikennepalvelut ikäihmisille ja liikuntarajoitteisille Helsingissä

Seniorikeskusten toimintaan ei ole järjestettyä kuljetusta. Seniorikeskukset sijaitsevat HSL (Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä) lähibuslinjojen reiteillä. Lähibuslinjat (palvelulinjat) ovat erityisesti ikäihmisille ja liikuntarajoitteisille suunniteltua liikennettä. Autoina käytetään pikkubusseja, joiden lattia on matalalla. Aikataulu on rauhallisen hidas ja kuljettaja auttaa tarvittaessa matkustajia tavaroineen kyytiin ja



10.3.2020

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

kyydistä pois. Lähibussin avulla pääsee kodin läheltä oman alueen palveluihin. Lähibussien reiteille on merkitty niiden pysäkit, mutta tarvittaessa kyytiin voi nousta ja kyydistä poistua muuallakin reitin varrella. Linjojen aikatauluihin voi myös olla merkittynä paikkoja, joissa poikeetaan vain tarvittaessa, tällöin pitää soittaa kunkin linjan aikataulussa ilmoitettuun puhelinnumeroon. Myös muilla Helsingin sisäisillä linjautolinjoilla käytetään pääsääntöisesti matalalattiakalustoa.

HKL (Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos) on joukkoliikennematkaisuissaan huomionnut liikuntarajoitteiset joukkoliikenteen käyttäjät. Raitiovaunukalusto on pääosin matalalattia -mallia. Metro on liikuntarajoitteiden osalta helppo liikenneväline. Esteettömyyteen pyritään myös asemilla ja pysäkeillä.

Sosiaali- ja terveystoimialan tilaaman ja kaupunkiympäristön toimialan tuottaman saavutettavuustarkastelun (2019) mukaan tällä hetkellä 97 prosenttia yli 65 vuotiaista helsinkiläisistä saavuttaa joukkoliikennettä käyttäen lähimmän seniorikeskuksen tai palvelutalon 30 minuutin ajajänteellä.

Kuljetuspalvelu ja liikkumisen tuki

Kuljetuspalvelua järjestetään vaikeavammaisille henkilöille subjektiivisena oikeutena vammaispalvelulain 1987/759 (jatkossa VPL) perusteella. VPL:n mukaista kuljetustukea käyttäneistä asiakkaista 65 prosenttia (4877 henkilöä) oli yli 65-vuotias vuonna 2019 (46 % yli 75-vuotias, 3472 henkilöä), asiakkaiden määrä on laskenut jonkin verran edellisestä vuodesta. Asiakkaiden ikärakenne on samalla tasolla muiden Kuusikko -kuntien kanssa.

Liikkumista tukevaa palvelua on myös sosiaalihuoltolain 1301/2014 (jatkossa SHL) perusteella myönnetty liikkumisen tuki. SHL:n mukainen kuljetuspalvelu voidaan myöntää henkilöille, joilla on toimintakyvyn rajoitteita liikkumisessaan ja joilla itsellään ei ole taloudellisia mahdollisuuksia järjestää muutoin liikkumistaan. Tarpeen mukaan myönnetään enintään kuusi (6) yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. SHL:n mukainen kuljetuspalvelu on harkinnanvarainen palvelu. Palvelun saaminen on riippuvainen hakijan toimintakyvystä, ja harkintaa tehdään myös suuntaa antavien tulorajojen ja varallisuusrajojen pohjalta. SHL:n mukaista liikkumisen tukea käyttäneistä henkilöistä 96 prosenttia oli yli 65-vuotias (1463 henkilöä) vuonna 2019. Asiakasmäärä on pysynyt viime vuoden tasolla.

Yhteenveto

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluissa kehitetään edelleen kotihoidon asiakkaiden virkistystoimintaa ja tuetaan omaehtoista liikkumista



10.3.2020

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja

näihin palveluihin kaupungin muiden toimijoiden ja vapaaehtoisten avulla. Sosiaali- ja terveystoimiala pitää tärkeänä, että liikuntarajoitteisten tai muulla tavalla tukea tarvitsevien omaehtoista liikkumista kehitetään yhteistyössä muiden toimialojen kanssa, jotta esimerkiksi kotihoidon asiakkaiden on helpompi toteuttaa omaa aktiivisuuttaan.

Kotihoidon asiakkaiden toimintakyvyn tukeminen ja aktivointi sekä virkistystoiminta ovat tärkeitä osia asiakkaan palveluissa. Jokaiselle kotihoidon asiakkaalle pyritään löytämään mielekäästä ohjelmaa asiakkaan kiinnostuksen kohteiden mukaan. Omaisten ja läheisten rooli on tärkeä, ja heitä kannustetaan kotihoidon asiakkaiden virkistystoimintaan mukaan.

Seniorin-efon neuvontapalvelut ovat käytettävissä myös virkistysmahdollisuuksien etsimiseen, silloin kun muita sosiaali- ja terveystoimen palveluja ei vielä tarvita.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Kotihoidon asiakkaiden aktivointi ja omaehtoinen liikkuminen aktiviteetteihin ovat tärkeitä asiakkaiden toimintakyvyn tukemisessa. Virkistystoiminnalla on asiakkaalle positiivisia vaikutuksia erityisesti, kun se on yksilöllisesti suunniteltua. Ennalta ehkäisevällä toiminnalla on sekä inhimillisiä hyötyjä että positiivisia kustannusvaikutuksia.

Lisätiedot

Seija Meripaasi, sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja, puhelin: 310 52482
seija.meripaasi(a)hel.fi

Juha Jolkkonen
sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja

Liitteet

1 [Valtuutettu Mari Holopaisen aloite HEL 2019-002610 T 00 00 03](#)